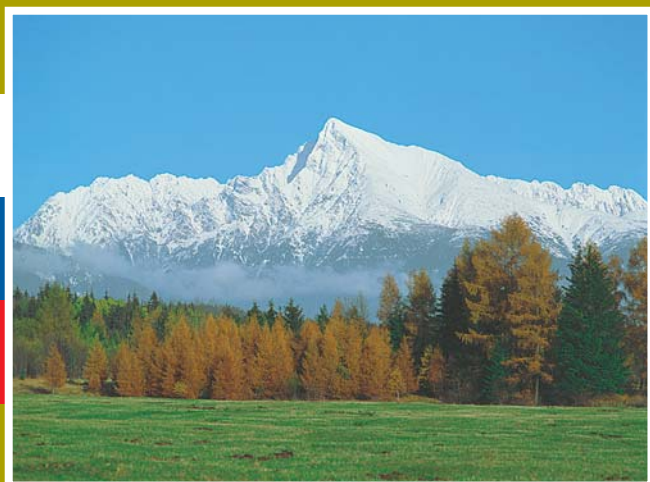

**Ministerstvo životného prostredia
Slovenskej republiky**

**SPRÁVA O STAVE
ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY
V ROKU 2009**

**Slovenská agentúra
životného prostredia**

Územným plánovaním sa sústavne a komplexne rieši priestorové usporiadanie a funkčné využívanie územia...

§ 1 ods. 1 zákona č. 50/1976 Z.z. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov

• PRIESTOROVÉ USPORIADANIE A FUNKČNÉ VYUŽÍVANIE ÚZEMIA

Osídlenie a demografický vývoj

Od roku 2003 je pozorovaný trend rastu reprodukčných mier, zvyšuje sa pôrodnosť, naďalej klesá potratovosť a po dlhšom období klesol aj počet prisťahovaných zo zahraničia.

Celkový prírastok obyvateľstva SR bol medziročne vyšší o 12 671 osôb, hlavne vďaka prirodzenému prírastku, ktorého nárast pokračoval aj v tomto roku a predstavoval až 65,5 %-ný podiel na celkovom prírastku (nárast oproti roku 2008 o 4 108 osôb). K **31.12.2009** dosiahol počet obyvateľov SR **5 424 925 obyvateľov**. Podľa krajov žije naďalej najviac obyvateľov v Prešovskom a najmenej v Trnavskom kraji. **Najpozitívnejším** prvkom demografického vývoja v roku 2009 je podstatnejšie zvýšenie počtu živo narodených detí, ktoré sa dostalo na úroveň z roku 1995.

Tabuľka 94. Základné údaje o pohybe obyvateľstva v SR

Územie	Živo-narodení	Zomrelí	Prírodný prírastok (úbytok)	Sťahovanie prírastok (úbytok)	Celkový prírastok (úbytok)	Počet obyvateľov (k 31. 12. 2009)
Slovenská republika	61 217	52 913	8 304	4 367	12 671	5 424 925
Bratislavský kraj	7 427	5 743	1 684	4 444	6 128	622 706
Trnavský kraj	5 549	5 511	38	1 553	1 591	561 525
Trenčiansky kraj	5 788	6 003	-215	-430	-645	599 214
Nitriansky kraj	6 792	7 898	-1 106	392	-714	705 661
Žilinský kraj	7 741	6 650	1 091	64	1 155	697 502
Banskobystrický kraj	6 908	6 987	-79	-432	-511	653 186
Prešovský kraj	10 852	6 730	4 122	-1 066	3 056	807 011
Košický kraj	10 160	7 391	2 769	-158	2 611	778 120

Zdroj: ŠÚ SR

Najvýraznejší **pohyb obyvateľstva** v SR zaznamenal Bratislavský kraj s najvyšším celkovým prírastkom 6 128 obyvateľov, pričom najvyšší prirodzený prírastok mal opäť Prešovský kraj (4 122 obyvateľov). Najvyšší prirodzený úbytok mal opäť Nitriansky kraj – 1 106 obyvateľov, a tiež zaznamenal aj najvyšší celkový úbytok – 714 obyvateľov.

Tabuľka 95. Štruktúra osídlenia v SR (k 31.12.2009)

Územie	Rozloha (km ²)	Počet obyvateľov na km ²	Počet samostatných obcí	Priem. počet obyvateľov na obec	Stupeň urbanizácie (%)	
					mestské prostredie	vidiecke prostredie
Bratislavský kraj	2 053	303,4	73	8 530,2	82,07	17,93
Trnavský kraj	4 147	135,4	251	2 237,2	48,37	51,63
Trenčiansky kraj	4 502	133,1	276	2 171,1	56,60	43,40

Nitriansky kraj	6 344	111,2	354	1 993,4	46,63	53,37
Žilinský kraj	6 809	102,4	315	2 214,3	50,09	49,91
Banskobystrický kraj	9 454	69,1	516	1 265,9	53,36	46,64
Prešovský kraj	8 974	89,9	666	1 211,7	49,05	50,95
Košický kraj	6 755	115,2	440	1 768,5	55,54	44,46
Slovenská republika	49 037	110,6	2 891	1 876,5	54,87	45,13

Zdroj: ŠÚ SR

Vývojové trendy v štruktúre plôch

SR je vyváženou mozaikou plôch zloženou z urbanizovaného prostredia sídiel, poľnohospodárskej a lesnej krajiny, ktorá plní tiež produkčnú a obnovujúcu funkciu malým i väčším sídlam Slovenska. V rámci transformácie národného hospodárstva dochádza priebežne k **prirodzenému presunu pôdy** medzi poľnohospodárskym (PPF) a lesnými pozemkami (LP) a ostatnými druhmi pozemkov.

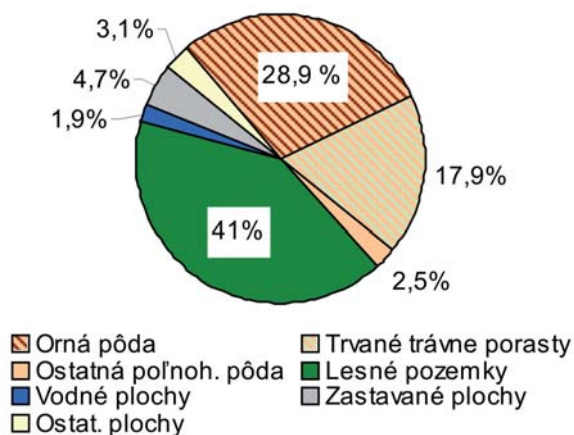
Vývoj štruktúry plôch v SR bol v roku 2009 poznačený ďalším **ubúdaním poľnohospodárskej a ornej pôdy** v prospech lesných, nepoľnohospodárskych a nelesných pozemkov. Úbytok poľnohospodárskej pôdy oproti roku 2008 vzrástol o 310 ha na súčasných -5 834 ha. Z toho úbytok ornej pôdy bol väčší o 490 ha a činí -5 370 ha.

Tabuľka 96. Úhrnné druhy pozemkov k 31.12. 2009 (ha)

Kraj	Orná pôda	Chmel'nica	Vínice	Záhrady	Ovocné sady	Trvalé trávne porasty	Poľnoh. pôda	Lesné pozemky	Vodné plochy	Zastavané plochy	Ostatné plochy	Celková výmera
BA	73 389	-	4 533	4 540	936	9 404	92 802	75 014	5 676	16 129	15 643	205 263
TT	260 678	129	4 239	8 195	2 446	14 781	290 467	65 242	15 766	27 878	15 313	414 666
TN	97 634	354	77	8 099	2 591	76 280	185 035	220 920	6 382	23 568	14 299	450 205
NR	406 068	36	12 091	14 182	4 905	30 513	467 794	96 323	15 719	38 053	16 495	634 384
ZA	61 334	-	-	6 098	397	177 001	244 830	380 156	12 777	25 359	17 744	680 867
BB	166 193	-	3 308	11 072	1 862	234 423	416 857	463 072	7 917	33 297	24 305	945 448
PR	148 911	-	23	10 842	1 993	221 436	383 206	441 187	14 056	31 587	27 352	897 389
KE	203 777	-	2 870	13 535	2 128	114 632	336 942	266 929	16 350	34 068	21 205	675 495
Spolu	1 417 983	519	27 140	76 563	17 257	878 470	2 417 933	2 008 843	94 645	229 941	152 356	4 903 717

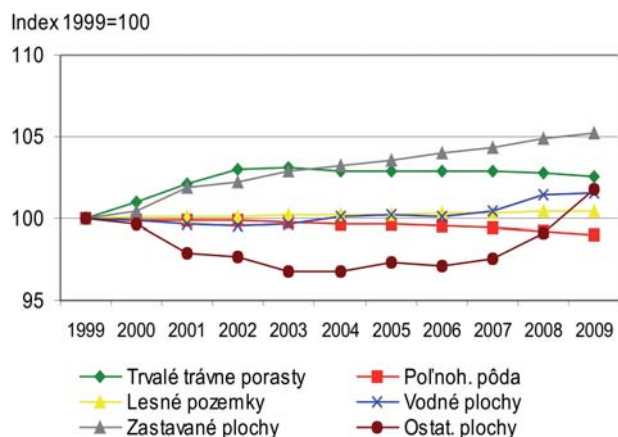
Zdroj: ÚGKK SR

Graf 46. Štruktúra plôch v SR (2009)

Zdroj: ÚGKK SR

Graf 47. Indexový vývoj v štruktúre plôch SR

Zdroj: ÚGKK SR

Územné plánovanie

Celoštátnym územnoplánovacím dokumentom je **Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001** (KURS 2001), ktorá bola schválená uznesením vlády SR č. 1 033/2001 a nariadením vlády SR č. 528/2002 Z.z. bola vyhlásená jej záväzná časť a záväzná regulatívy. Záväzná časť KURS 2001 predstavuje dohodu zainteresovaných subjektov na celoštátnej politike územného rozvoja vo vzťahu k zahraničiu a k jednotlivým regiónom SR.

MVRR SR na úseku územného plánovania v roku 2008 zabezpečilo spracovanie územnoplánovacieho podkladu „**Stratégia územného rozvoja Slovenska**“ za účelom zhodnotenia aktuálnosti celoštátnej územnoplánovacej dokumentácie Koncepcie územného rozvoja Slovenska 2001. Na základe jej výsledkov bola v roku 2009 vláde SR predložená Správa o aktuálnom stave KURS 2001, ktorá uznesením č. 270/2009 uložila ministromi výstavby a regionálneho rozvoja SR obstaráť zmeny a doplnky č. 1 KURS 2001, najmä z dôvodu premietnutia nových koncepcií rezortov, zmien právnych predpisov do tejto dokumentácie.

Na **úrovni regiónov**, všetky samosprávne kraje majú platné svoje územné plány, ktoré podľa potreby priebežne aktualizujú v súlade s ustanoveniami zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov.

Na **úrovni obcí** príslušným orgánom územného plánovania pre obstarávanie územných plánov obce a zóny je obec. V zmysle výnosu ministerstva č. MVRR-2005-3856/38753-41:1809/M z 8. augusta 2005 o poskytovaní dotácií na spracovanie územnoplánovacej dokumentácie obcí a miest (ďalej len „výnos“) MVRR SR od roku 2006 poskytuje obciam dotáciu na spracovanie územnoplánovaciech dokumentácií.

Počet obcí, ktorým bola podľa výnosu poskytnutá dotácia z rozpočtu MVRR SR na spracovanie územnoplánovacej dokumentácie:

- rok 2006 celkom 1 mil. Sk (33 194,- eur) 7 obcí
- rok 2007 celkom 1,9 mil. Sk (63 068,- eur) 16 obcí
- rok 2008 celkom 7 mil. Sk (232 357,- eur) 32 obcí
- rok 2009 celkom 7 mil. Sk (232 357,- eur) 36 obcí

Tabuľka 97. Stav územnoplánovacej dokumentácie podľa jednotlivých krajov

Kraj	Celkový počet obcí	Počet schválených územných plánov obcí a miest, ich zmien a doplnkov			
		2006	2007	2008	2009
Bratislavský	73	7	14	12	13
Trnavský	251	20	41	65	56
Trenčiansky	276	11	18	28	12
Nitriansky	354	15	19	31	20
Banskobystrický	516	8	7	18	10
Žilinský	315	29	24	29	40
Prešovský	666	10	25	50	59
Košický	440	11	36	46	53
Spolu	2 891	111	184	279	263

Zdroj: MV SR

Územné plánovanie vytvára predpoklady pre trvalý súlad všetkých činností v území s osobitným zreteľom na starostlivosť o životné prostredie, dosiahnutie ekologickej rovnováhy a zabezpečenie trvalo udržateľného rozvoja,...

§ 1 ods. 2 zákona č. 50/1976 Z.z. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov

• VIDIECKE ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

Program obnovy dediny

Program obnovy dediny (POD) počas svojho 12-ročného fungovania preukázal, že je jedným z obľúbených a úspešných nástrojov rozvoja vidieka v štátoch vyspelej Európy, ktorý aplikujú štáty a regióny združené v **Európskom pracovnom spoločenstve pre obnovu dediny a rozvoj vidieka** (so sídlom vo Viedni) už viac ako 20 rokov. **SR** je členom tohto Spoločenstva **prostredníctvom rezortu životného prostredia** od roku 1997 a od roku 1998 realizuje tento program aj SR.

Program je postavený na procese osvety a propagácie cieľov POD, poradenstva v oblasti obnovy hmotného, prírodného a duchovného prostredia vo väzbe na programovacie a plánovacie procesy a monitoringu záujmu obcí, ako aj pozitívnych príkladov realizácie so zámerom ich ďalšieho šírenia cestou Školy obnovy dediny. Uvedené zabezpečuje v zmysle uznesenia vlády SR č. 222/1997 **SAŽP** v rámci svojej štatutárnej činnosti, ktorá cestou svojich poradcov a sekretariátu pre POD eviduje aj žiadosti obcí a vidieckych mikroregiónov o podporu, organizuje národnú súťaž Dedina roka a oficiálne zastupuje rezort v medzinárodných štruktúrach.

V programe je zakotvená okrem nepriamej podpory aj **finančná forma podpory štátu**. V roku 2009 podpora POD dosiahla celkovú výšku **501 393 eur**. Dotačné tituly boli upravené tak, aby zohľadňovali záujmy rezortu životného prostredia:

Tabuľka 98. Prehľad požadovaných dotácií v roku 2009

C8/štúdie, projektové dokumentácie a programy TUR*		C9/ drobné realizačné aktivity		C10/ osvetové a vzdelávacie aktivity		Kombinované požiadavky		Spolu podané požiadavky vrátane nespĺňajúcich formálne kritériá	
počet obcí a MR**	požadovaná suma (€)	počet obcí a MR**	požadovaná suma (€)	počet obcí a MR**	požadovaná suma (€)	počet obcí a MR**	požadovaná suma (€)	počet obcí a MR**	požadovaná suma (€)
149	516 796	379	1 301 818	54	286 958	108	411 758	756	2 517 332

* TUR – trvalo udržateľný rozvoj, ** mikroregionálne združenia obcí

Zdroj: SAŽP

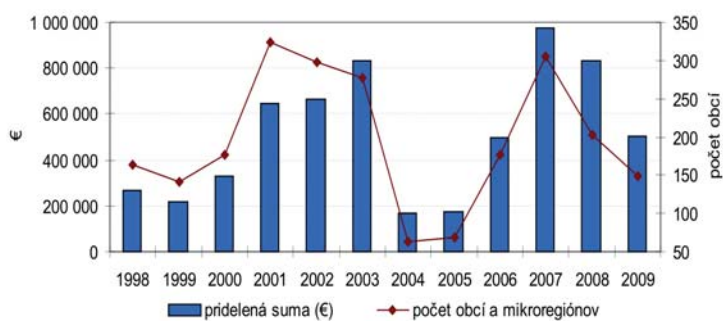
Tabuľka 99. Celkový prehľad pridelených dotácií v roku 2009

C8/štúdie, projektové dokumentácie a programy TUR*		C9/ drobné realizačné aktivity		C10/ osvetové a vzdelávacie aktivity		Kombinované požiadavky		Spolu všetky dotačné tituly	
počet obcí a MR**	pridelená suma (€)	počet obcí a MR**	pridelená suma (€)	počet obcí a MR**	pridelená suma (€)	počet obcí a MR**	pridelená suma (€)	počet obcí a MR**	pridelená suma (€)
38	130 144	81	271 007	9	30 834	20	69 408	148	501 393

Zdroj: SAŽP

Celková priemerná dotácia na 1 žiadateľa bola **3 388 eur**, % uspokojených žiadostí dosiahlo hodnotu **19,6 %**.

Graf 48. Vývoj pridelených dotácií na POD za 12 rokov

Zdroj: SAŽP

Súťaž Dedina roka

Od roku 1990 s dvojročnou pravidelnosťou vyhlasuje Európske pracovné spoločenstvo pre rozvoj vidieka a obnovu dediny (ARGE) súťaž o „Európsku cenu obnovy dediny“. SR ako člen tohto medzinárodného pracovného spoločenstva v roku 2002 prvýkrát vyslala svojho reprezentanta – víťaza národnej súťaže, ktorá u nás nesie názov „Dedina roka“. Bola to obec Soblahov z okresu Trenčín, v roku 2004 to bola obec Hrušov z okresu Veľký Kráľovský, v roku 2006 obec Vlachovo z okresu Rožňava ako Dedina roka 2005 a v roku 2008 obec Liptovská Teplička z okresu Poprad ako Dedina roka 2007.

Charakter kritérií a hodnotenie národnej súťaže Dedina roka sa vždy nesie v duchu motta európskej súťaže, pričom sa v prvom rade hodnotí ojedinelosť a originalita prístupov a myslenia obyvateľov a užívateľov v slovenskej dedine pri uskutočňovaní obnovy v rámci trvalo udržateľného rozvoja so zreteľom na zachovanie typických črt a svojej osobitosti.

Do súťaže sa v roku 2009 prihlásilo celkom 12 obcí z celého Slovenska, ktoré využili skvelú príležitosť prezentovať svoje úspechy, krásy a výnimočnosti slovenskej dediny.

Víťazom súťaže „Dedina roka 2009“ sa stala obec **Dobrá Niva**, okres Zvolen. V roku 2010 bude táto obec reprezentovať Slovensko v 11. ročníku európskej súťaže o Európsku cenu obnovy dediny.

I. Cimermanová

Územný rozvoj je rozvoj, ktorý trvalo udržateľným spôsobom uspokojuje základné životné potreby ľudí v krajine, pričom neznižuje jej diverzitu, ...

§ 139a ods. 7 zákona č. 50/1976 Z.z. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov

• MESTSKÉ ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

Starostlivosť o mestské životné prostredie

Po roku 1989 mestá na Slovensku rýchlo vyrástli zo svojich hraníc a výstavba prevažne monofunkčných priemyselných a obchodných komplexov a najmä cestnej siete sa rozbehla do okolitej krajiny. Po dvadsiatich rokoch je možné čoraz viac pociťovať následky stále väčšieho využívania prírodných zdrojov, narušenie rovnováhy medzi mestským a prírodným prostredím a narastanie ohrozenia.

Vývoj **urbanizácie**, ktorá je meraná podielom mestského obyvateľstva k celkovému počtu obyvateľov Slovenska, je v porovnaní s vyspelými európskymi krajinami pomalšia. Na Slovensku dominuje mestské obyvateľstvo, ktoré tvorí 54,9 %.

Celosvetový trend naznačuje, že 21. storočie je **érou miest**. V Európskej únii 80 % všetkých občanov žije v mestských oblastiach, čo znamená, že štyria z piatich obyvateľov Európy žijú prevažne v mestách. Každoročne sa stane 60 miliónov ľudí novými obyvateľmi miest. Do roku 2050 bude žiť v mestských oblastiach takmer šesť miliárd ľudí.

„Mesto je na jednej strane najväčšou jednotkou schopnou riešiť sociálnu, ekonomickú a politickú, nerovnováhu v oblastiestskej architektúry, prírodných zdrojov a životného prostredia, ktorá poškodzuje náš moderný svet, na druhej strane je najmenšou jednotkou, v rámci ktorej sa dajú problémy rozumne riešiť integrovaným, holistickým a trvalo udržateľným spôsobom.“

Aarborgská charta – Európska konferencia o trvalo udržateľnom rozvoji v obciach a mestách, 27. mája 1994

Sú centrom politického, hospodárskeho, ekonomického i kultúrneho diania v spoločnosti. Zároveň predstavujú miesta, kde sa markantnejšie prejavuje stred najostrejších konfliktov medzi prírodou a civilizáciou. **Hlavnými problémami**, ktorým mestá neustále čelia, sú neorganizované a neplánované rozrastanie miest, vysoká hustota dopravy, problémy s parkovaním, nárast emisií skleníkových plynov, nízka kvalita ovzdušia a okolitého prostredia, vysoké hladiny hluku, úhorom ležiaca pôda, problémy s tvorbou odpadu a odpadových vôd, so zásobovaním energiou a surovinami, s celkovým nedostatkom zelene v mestách a v neposlednej miere na dané problémy nadväzujúci zlý zdravotný stav obyvateľstva.

Pre podporu a zabezpečenie ochrany životného prostredia vo všetkých oblastiach života človeka prebieha **vo svete a v Európe mnoho aktivít a iniciatív**, ktorých cieľom je sústrediť pozornosť na mestské životné prostredie a na zlepšenie jeho stavu.

• Tematická stratégia pre životné prostredie v mestách

Od začiatku 90. rokov sa EÚ v rámci svojich iniciatív aktívne podieľa na prezentácii základných environmentálnych problémov a výziev v mestskom životnom prostredí.

V júli 2002 bol schválený **6. environmentálny akčný program ES (6. EAP)**, ktorého hlavným cieľom je: „Zlepšiť výsledky v starostlivosti o životné prostredie a kvalitu mestských oblastí a zaistiť zdravé životné prostredie pre mestských obyvateľov v Európe pri posilňovaní príspevku životného prostredia k trvalo udržateľnému rozvoju miest, berúc do úvahy súvisiace hospodárske a sociálne problémy.“

V roku 2004 Európska komisia prijala na podporu a efektívnu implementáciu 6. EAP dokument **Smerom k Tematickej stratégii o mestskom životnom prostredí** (ako 1 zo 7 tematických stratégií; COM (2004)0060). Finálna verzia tohto dokumentu vyšla v januári 2006 ako Oznámenie Komisie Rade a Európskemu parlamentu **o Tematickej stratégii pre životné prostredie v mestách** (COM(2005)0718).

Cieľom Tematickej stratégie pre životné prostredie v mestách je prispieť k zlepšeniu kvality životného prostredia v mestách vo všetkých oblastiach života človeka. Znížiť úroveň znečistenia a celkový škodlivý environmentálny vplyv na človeka a na životné prostredie. Ďalším cieľom je napomôcť a urobiť z miest atraktívnejšie a zdravšie miesta pre život a prácu, nielen dnešnej ale aj budúcim generáciám.

Tematická stratégia sa **prioritne** venuje **štyrom oblastiam**:

Trvalo udržateľné mestské riadenie/manažment miest

- podpora využívania programu environmentálneho riadenia a auditu miestnymi orgánmi
- prijatie integrovaného prístupu k riadeniu životného prostredia v mestách
- vytváranie podmienok pre zapojenie verejnosti do rozhodovacích procesov
- environmentálna a ekologická výchova
- účasť občanov na miestnych rozhodnutiach

Trvalo udržateľná mestská doprava

- najlepší nástroj na zlepšenie životného prostredia v mestách – plány trvalo udržateľnej mestskej dopravy (podpora nižších emisií CO₂)
- základný faktor pre čistejšie životné prostredie – využívanie šetrnejších technológií a prostriedkov dopravy voči životnému prostrediu
- podpora väčšieho využívania verejnej a hromadnej dopravy
- vytvorenie lepšej rovnováhy medzi individuálnou a hromadnou dopravou v mestách
- prístup k mobilite pre všetkých

Trvalo udržateľná výstavba

- zvyšovanie environmentálnej výkonnosti energeticky úsporných budov (izolácia, zelené strechy, obnoviteľné využitie energie)
- využívanie obnoviteľných, miestnych zdrojov energie v mestskom prostredí
- zlepšenie energetickej účinnosti (zníženie emisií CO₂)

Trvalo udržateľné mestské plánovanie

- podpora kvality života v centrách miest holistickým prístupom
- zachovanie topografie na nových sídliskách
- zväčšovanie počtu zelených plôch v mestách
- obnova historických štvrtí
- podpora mestskej biodiverzity
- zníženie neorganizovaného rozrastania.

Výrazným opatrením tejto tematickej stratégie vo vzťahu k mestským samosprávam je odporúčanie, aby sa problematika mestského životného prostredia riešila na úrovni mestských samospráv pomocou tzv. **environmentálneho plánu mesta (EPM)**. EPM predstavuje strategický dokument, ktorý obsahuje návrh cieľov, úloh a procesov, ktoré by mali viesť mesto smerom k TUR a to formou uplatňovania integrovaného prístupu k environmentálnemu riadeniu na všetkých úrovniach a v súlade s relevantnými sektorovými politikami ako územné plánovanie a doprava. Dôraz musí byť kladený na vypracovanie akčného programu s konkrétnymi opatreniami a presnými termínmi, určením zodpovednosti, systémom monitorovania a vyhodnocovaním výsledkov.

Európska komisia odporúča implementovať stratégiu na všetkých úrovniach od celoštátnych cez regionálne až po miestne samosprávne orgány, čo má prispieť k zlepšeniu kvality životného prostredia v mestách. Prijatie vhodných mechanizmov a právnych opatrení na naplnenie cieľov stratégie bolo pre členské krajiny ponechané na dobrovoľnej báze a podané formou návrhov a odporúčaní.

• **Environmentálny akčný plán mestskej krajiny**

Problematikou životného prostredia mestských sídiel **na Slovensku** sa už niekoľko rokov intenzívne zaoberá Centrum starostlivosti o mestské životné prostredie Slovenskej agentúry životného prostredia.

V roku 2009 tu bola vypracovaná **metodika pre Environmentálny akčný plán mestskej krajiny (EAP MK)**, ktorý vychádza zo 6. EAP - Tematickej stratégie pre mestské životné prostredie. Priebežne bola plnená realizáciou nasledovných aktivít:

- boli uskutočnené pracovné workshopy k metodike EAP MK,
- bola zadaná environmentálna infraštruktúra mesta – prevádzková,
- postupne boli spracované jednotlivé oblasti prevádzkovej environmentálnej infraštruktúry miest (hospodárenie s pôdou, vodné hospodárstvo, ochrana ovzdušia, ochrana prírody a biodiverzity, odpadové hospodárstvo, doprava, energetika, adaptácia na zmeny klímy),
- boli zadané prvky hodnotovej environmentálnej infraštruktúry mesta (prírodné dedičstvo, kultúrne dedičstvo, verejné priestranstvá, rekreačné zóny, identita mesta),
- bol definovaný mechanizmus vyhodnotenia environmentálnej situácie v mestskej krajine,
- bolo navrhnuté organizačné a finančné zabezpečenie realizácie EAP MK.

Z aktuálnej potreby navrhnuť riešenia environmentálnych problémov miest vznikla tiež myšlienka vytvoriť **odborné fórum** schopné obsiahnuť komplexnosť problematiky. V dňoch 24.-25.9.2009 bol SAŽP v Žiline organizovaný už 2. ročník **Konferencie Životné prostredie miest** s medzinárodnou účasťou, tentoraz venovanej inovatívnym trendom. Rokovanie prebiehalo v štyroch pracovných sekciách:

- sekcia vedy, legislatívy a stratégie životného prostredia

- sekcia nové prístupy k riešeniu environmentálnych problémov
- sekcia ekonomické nástroje financovania environmentálnej infraštruktúry
- sekcia zameraná na praktické skúsenosti a poznatky riešenia environmentálnych problémov miest

prícom odzneli jednoznačné **odporúčania** štandardizovať pojem environmentálne plánovanie s nadväznosťou vytvoriť predpoklady pre jeho právne vymedzenie a ukotvenie v sústave strategických plánovacích dokumentov miest a tiež potreba riešiť problémy životného prostredia miest komplexne, nie rezortne.

Konferencia bola dobrou príležitosťou pre prezentáciu vedeckých výsledkov špecialistov a odborných prístupov k riešeniu závažných problémov životného prostredia miest. Ukázala tiež, že mestské samosprávy by boli schopné veľa otázok optimálne riešiť a ovplyvňovať efektívnymi, adresnými rozhodnutiami, ale nemajú účinný legislatívny nástroj.

• UN Habitat

Ďalšou medzinárodnou iniciatívou v oblasti podpory kvality života v mestách je program OSN pre ľudské sídla **UN Habitat**, ktorému Valné zhromaždenie udelilo mandát podporovať sociálny a environmentálny trvalo udržateľný rozvoj miest, s cieľom vytvoriť adekvátne priestrešie pre všetkých.

Stratégia Globálneho akčného plánu Agendy Habitat je **založená na** vytváraní legislatívneho, inštitucionálneho a finančného rámca, ktorý umožní súkromnému sektoru, mimovládny organizáciám a spoločenským skupinám, aby plne prispievali k dosiahnutiu primeraného bývania pre všetkých a k dosiahnutiu trvalo udržateľného rozvoja. Vláda SR na základe záväzného prihlásenia sa k Agende Habitat vypracovala *Návrh opatrení na plnenie cieľov národného akčného plánu*, ktorý je súčasťou **Národnej správy o rozvoji osídlenia a bývania v SR**. Rozhodnutím MŽP SR bol zriadený **Národný výbor Habitat v SR** ako stály poradný orgán pre monitorovanie a koordináciu implementácie Agendy Habitat v SR. V roku 2002 bol **aktualizovaný** dokument **Národný akčný plán rozvoja osídlenia a bývania v Slovenskej republike** na základe prijatých medzinárodných dokumentov OSN (Agenda Habitat, Deklarácia o mestách), ako aj koncepčných a strategických materiálov v oblasti osídlenia a bývania (Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001, Národný plán regionálneho rozvoja SR, Koncepcia štátnej bytovej politiky do roku 2005 s výhľadom do roku 2010) a ďalších materiálov z dotknutých oblastí. V roku 2006 členovia Národného výboru Agendy Habitat v SR vypracovali **vyhodnotenie plnenia** Národného akčného plánu rozvoja osídlenia a bývania v SR, ktoré skonštatovalo priebežné plnenie určených úloh podľa vecnej príslušnosti jednotlivými ministerstvami.

22. zasadnutie nadriadeného výboru OSN pre ľudské sídla (UN-HABITAT) sa uskutočnilo v dňoch 30. marca – 3. apríla 2009 v Nairobi (Keňa), kde boli **prijaté nasledovné rezolúcie**:

Rezolúcia 22/1: Tretie zasadnutie organizácie spojených národov, zasadnutie k zastrešeniu a udržateľnosti mestského rozvoja

Rezolúcia 22/2: Dostupné finančné prostriedky na bývanie

Rezolúcia 22/3: Mestá a zmena klímy

Rezolúcia 22/4: Posilnenie rozvoja mestskej mládeže

Rezolúcia 22/5: Program OSN o ľudských sídlach

Rezolúcia 22/6: Udelenie ocenení v oblasti Habitat

Rezolúcia 22/7: Pracovný program a rozpočet OSN pre Program ľudských sídiel na obdobie rokov 2010–2011

Rezolúcia 22/8: Smernice prístupu k základným službám pre všetkých

Rezolúcia 22/9: Spolupráca Juh-Juh v Programe o ľudských sídlach

Rezolúcia 22/10: Svetová diskusia o mestách

Rezolúcia 22/11: Vývoj ľudského osídlenia v obsadenej palestínskej oblasti.

Zeleň v sídlach

Zeleň patrí k rozhodujúcim faktorom kvality života v meste, je pre sídla zdrojom vitality. Najmä mestské prostredie, charakteristické zvýšeným tlakom na kvalitu životného prostredia, je vyvažované pozitívnymi účinkami zelene a vody. Radí sa k najefektívnejším priestorovým, ochranným, ozdravujúcim i skrášľujúcim prvkom. Verejná zeleň (teda zeleň miest a obcí) sa hodnotí ukazovateľom výmery v ha, čo len čiastočne vystihuje účinnosť zelených plôch.

Medzi základné **funkcie mestskej zelene** patrí hygienicko/zdravotná (úprava mikroklimy v meste - zahŕňa i znižovanie teploty, tienenie korunami stromov, zvyšovanie vlhkosti vzduchu, znižovanie rýchlosti vetra, filtračné účinky zelene, znižovanie hladiny hluku v mestskom prostredí), ale aj **funkcia psychologická, estetická, rekreačná** a mnohé ďalšie.

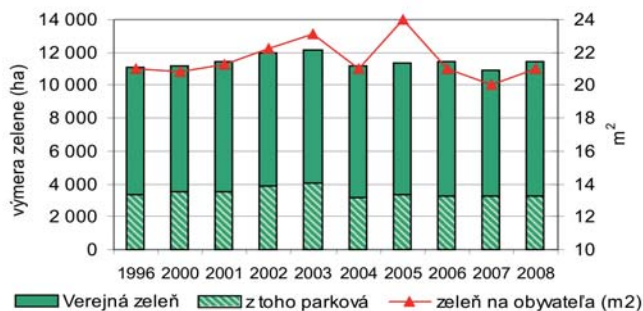
Tabuľka 100. Výmera zelene SR podľa krajov (2008)

Kraj	Verejná zeleň (ha)		z toho parková (ha)		Zeleň na obyvateľa (m ²)	
	mestá a obce	z toho mestá	mestá a obce	z toho mestá	mestá a obce	z toho mestá
BA	1 091	886	330	244	18	17
TT	1 461	810	434	135	26	30
TN	1 294	923	336	198	22	27
NR	2 005	1 035	597	179	28	31

ZA	1 086	799	298	166	16	23
BB	1 556	919	390	193	24	26
PR	1 334	840	373	197	17	21
KE	1 644	1 045	485	205	21	24
Spolu	11 471	7 257	3 243	1 517	21	24

Zdroj: ŠÚ SR

Tabuľka 49. Výmera zelene SR podľa krajov (2008)

Zdroj: ŠÚ SR

K roku 2008 dosiahla výmera zelene v mestách a obciach SR **11 471 ha**, čo je o 567 ha viac ako v roku 2007. Z toho parková zeleň činila 28,3 %. V prepočte na obyvateľa predstavuje verejná zeleň **21 m²**. Najvyššia výmera verejnej zelene je v Nitrianskom kraji (aj v prepočte na obyvateľa), najmenšia je v Žilinskom kraji.

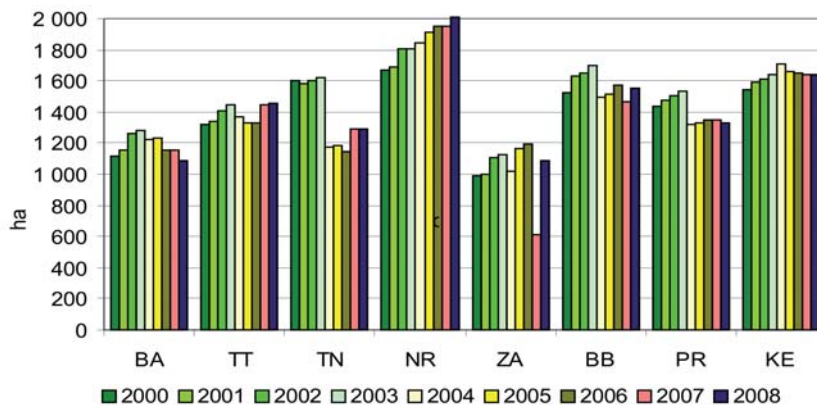
Tabuľka 101. Vývoj výmery verejnej zelene v SR

Rok	Verejná zeleň (ha)	z toho parková (ha)	Zeleň na obyvateľa (m ²)
1996	11 089	3 357	21,0
2000	11 200	3 481	20,8
2001	11 474	3 528	21,3
2002	11 955	3 888	22,2
2003	12 144	4 017	23,1
2004	11 150	3 129	21,0
2005	11 334	3 308	24,0
2006	11 449	3 228	21,0
2007	10 904	3 295	20,0
2008	11 471	3 243	21,0

Zdroj: ŠÚ SR

Graf 50. Výmera verejnej zelene v SR podľa krajov

Zdroj: ŠÚ SR

Krajina je životným prostredím človeka a ostatných živých organizmov.

§ 139a ods. 3 zákona č. 50/1976 Z.z. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov

• HODNOTOVÁ DIFERENCIÁCIA, OCHRANA A TVORBA KRAJINY

Hodnotová diferenciácia krajina a krajinná diverzita

V zmysle Európskeho dohovoru o krajine (EDoK) je významnou potrebou pre celú Európu zachovať rozmanitosť európskych krajín ako hodnôt spoločného prírodného a kultúrneho dedičstva. Súčasnú európsku trendy sa sústreďujú na hodnotovo-významové vlastnosti krajiny a zachovanie tých charakteristických črt krajín, ktoré ich reprezentujú a sú výsledkom prírodného a historického vývoja.

Krajina sa stala dôsledkom trvalého dynamického procesu obrazom pôsobenia človeka, ktorý cielavedome upravuje svoj životný priestor, čím postupne mení krajinu tak globálne, ako aj v detailoch. V historickom priereze sa krajina dedí z generácie na generáciu a stáva sa tak kultúrnym dedičstvom ľudstva. Z tohto pohľadu sme povinní zodpovedne rozdielovať územie z hľadiska hodnoty krajiny a posúdiť, akým spôsobom pristupovať k jednotlivým krajinným typom v rámci starostlivosti o krajinu. Definovanie hodnoty krajiny na základe integrovaného prístupu ku krajine by malo byť prvým predpokladom v plánovacích procesoch (v plánovacej a rozhodovacej praxi) na zabezpečenie ochrany charakteristického vzhľadu krajiny a zvyšovanie kvality súčasného stavu sídelného a krajinného prostredia.

Krajina sa hodnotí ako integrovaný celok, ktorý má svoj vonkajší vzhľad a svoju vnútornú hodnotu. Vonkajší vzhľad krajiny predstavuje krajinný obraz, do ktorého sa premieta usporiadanie tvarov reliéfu, štruktúr krajinnéj pokrývky a priestorových objektov. Prírodnú, kultúrnu a historickú hodnotu krajiny reprezentuje krajinný ráz.

Pre definovanie hodnoty našej krajiny je nevyhnutné ju ohodnotiť a pomenovať špecifickosť našej krajiny z hľadiska európskeho kontextu, z hľadiska jej špecifik v rámci karpatského oblúka a pod. Na identifikáciu krajín v rámci Slovenska a definovanie krajinných typov je potrebné poznať aké špecifické (neopakovateľné) a naopak, aké opakujúce sa (typické) črty krajinu určujú.

Z hľadiska metodického sa pre hodnotenie krajín SR sa stáva dôležitým momentom schválenie Metodiky identifikácie a hodnotenia charakteristického vzhľadu krajiny (SAŽP v spolupráci s FEE TU Zvolen, 2009). Tieto metodické postupy sa uplatňujú aj v procese prehodnocovania chránených území SR pri stanovovaní krajinnárskych kritérií a posudzovaní dôvodov ochrany špecifik krajín vyhlásených v SR v kategórii chránená krajinná oblasť (CHKO).

Na zachovanie hodnôt krajiny je nevyhnutné zabezpečiť pravidelnú starostlivosť o krajinu, s cieľom usmerňovať a zosúladiť zmeny, ktoré sú spôsobené sociálnymi, hospodárskymi a environmentálnymi procesmi. V súvislosti so súčasnými prístupmi k starostlivosti o krajinu sa javí potreba novelizácie zákona č. 543/2002. o ochrane prírody a krajiny.

Európsky dohovor o krajine

„uznávajúc, že krajina je všade dôležitou súčasťou kvality života ľudí: v mestských oblastiach a na vidieku, v narušených oblastiach, rovnako aj v oblastiach s vysokou kvalitou, v oblastiach pozoruhodných i všedných.“

Úryvok z preambuly Európskeho dohovoru o krajine

Európsky dohovor o krajine (EDoK) je dohovor Rady Európy. **Cieľom** dohovoru je v záujme trvalo udržateľného rozvoja, na základe princípov medzinárodného práva a zvyklostí, najmä s prihliadnutím na zásady priateľských susedských vzťahov, podporiť vyvážený a harmonický vzťah medzi potrebami, hospodárskou činnosťou a životným prostredím. Dohovor poukazuje na dôležitosť medzinárodnej spolupráce v oblasti starostlivosti o krajinu, pričom zdôrazňuje väzbu na celý rad významných medzinárodných dohovorov.

Na podpis a ratifikáciu bol dohovor členskými krajinami Rady Európy otvorený dňa 20. októbra 2000 vo Florencii. **Do platnosti** vstúpil po jeho ratifikácii desiatimi krajinami 1. marca 2004. K **31.12.2009** k dohovoru pristúpilo 36 krajín, 30 krajín ho ratifikovalo a v platnosti je v 30 členských krajinách Rady Európy.

Vláda SR svojím uznesením č. 201 zo 16. marca 2005 vyslovila súhlas s podpisom EDoK. Dohovor bol podpísaný 30. mája 2005, jeho ratifikácia prebehla 9. augusta 2005. Dohovor začal v SR platiť **1. decembra 2005**.

MŽP SR je kompetentným orgánom pre koordináciu, riadenie plnenia záväzkov a koordinovanie spolupráce s dotknutými rezortmi v rámci implementácie EDoK v SR. **Výkonnou zložkou** za rezort MŽP SR v procese implementácie dohovoru je **SAŽP**.

Vyhodnotenie implementácie Európskeho dohovoru o krajine v roku 2009

Podpora implementácie EDoK bola v roku 2009 zabezpečená prostredníctvom vytvárania priaznivých podmienok pre inštitucionálnu podporu dohovoru, zabezpečenie kontinuálnej propagácie, vzdelávania a výchovy v oblasti starostlivosti o krajinu, podpory národnej a medzinárodnej spolupráce, aplikovaného výskumu v oblasti hodnotenia krajiny, monitoringu a prípravy Ceny SR za krajinu. Významným prvkom v procese implementácie je už tradičná konferencia Krajina – Človek – Kultúra, ktorá bola v roku 2009 zameraná na problematiku sieťovania skúseností regiónov s manažmentom krajiny. Konferencie sa zúčastnilo vyše 100 odborníkov z 3 krajín. Významný pokrok bol dosiahnutý v oblasti prípravy metodických postupov zameraných na hodnotenie charakteristického vzhľadu krajiny.

Pamiatkový fond

Základ **historických sídelných štruktúr** v krajine predstavujú **nehnuteľné kultúrne pamiatky**. V roku 2009 oproti roku 2008 došlo opäť k nárastu celkového počtu nehnuteľných (i hniteľných) kultúrnych pamiatok.

Tabuľka 102. Vývoj štruktúry nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok (NKP) podľa druhov

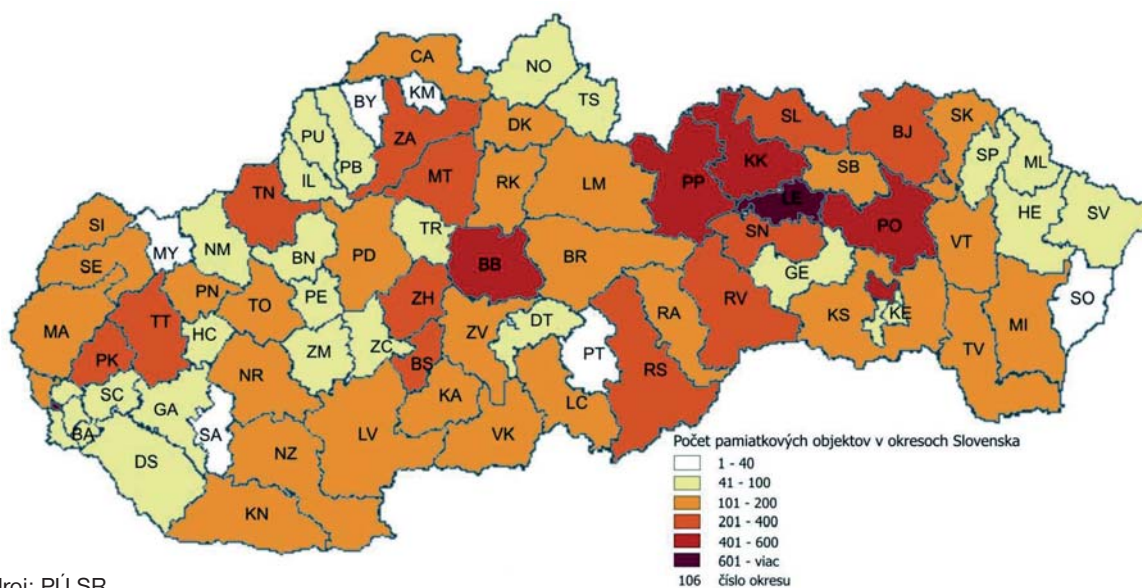
Druhové členenie KP*	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Pamiatky architektúry	7 612	7 650	7 709	7 738	7 799	7 802	8 069	8 092
Pamiatky archeológie	343	351	354	360	368	369	376	393
Pamiatky histórie	1 410	1 373	1 405	1 386	1 382	1380	1394	1 401
Pamiatky historickej zelene	337	339	339	340	341	344	344	373
Pamiatky ľudovej architektúry	1 812	1 784	1 837	1 833	1 823	1 821	1 902	2 055
Pamiatky technické	462	451	449	454	484	496	500	526
Pamiatky výtvarné	943	947	977	1 005	1 015	1 007	1 367	1 506
Spolu	12 919	12 895	13 070	13 116	13 212	13 228	13 952	14 346

* Uvádza sa počet pamiatkových objektov, z ktorých pozostávajú NKP.

Zdroj: PÚ SR

K 31.12.2009 bolo evidovaných na Slovensku 9 647 **nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok**, ktoré sú zložené z **14 346 pamiatkových objektov** a **14 577 hniteľných národných kultúrnych pamiatok** (z čoho je 98 % sakrálneho charakteru), ktoré sú zložené z **31 864 pamiatkových predmetov**.

Mapa 12. Prehľad počtu pamiatkových objektov podľa okresov SR

Zdroj: PÚ SR

Tabuľka 103. Vývoj počtu hnutelných národných kultúrnych pamiatok

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Hnutelné národné kultúrne pamiatky	14 582	14 591	14 355	14 354	14 363	14 392	14 437	14 459	14 493	14 577

Zdroj: PÚ SR

Podľa literárnych prameňov bolo na Slovensku asi 300 **hradov**. V súčasnosti z 9 647 nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok je 111 **hradov a zámkov** a 436 **kaštieľov**. V rámci **pamiatkových objektov** tvoriacich NKP sa k roku 2009 eviduje:

- 562 kaštieľov a kúrií
- 111 hradov
- 77 kláštorov
- 1 579 kostolov
- 1 279 ľudových domov
- 2 380 meštianskych domov
- 219 palácov a vil
- 677 pricestných plastik a križov
- 504 pamätných tabúľ a pamätných miest

K roku 2009 bolo na Slovensku podľa katalógu PÚ SR **nevyužitých** 51 kultúrnych pamiatok.

Tabuľka 104. Právna ochrana NKP v SR

(uvádza sa počet pamiatkových objektov / predmetov, z ktorých pozostávajú NKP)

NKP	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Vyhlásené	93	100	58	36	140	150
Zrušené	30	48	17	7	75	35

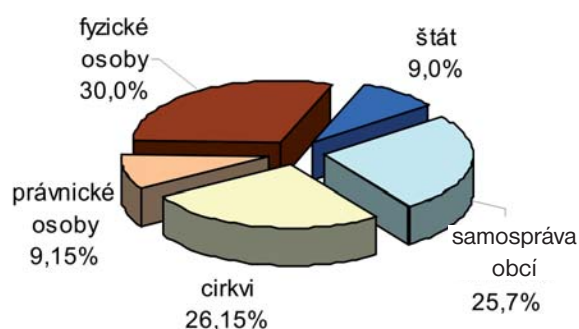
Zdroj: PÚ SR

2006 a v roku 2007 sa vrátilo na 30,5 %. Podiel ohrozených pamiatok (stav narušený a dezolátny) klesá aj naďalej z 27 % v roku 1994 na 24,55 % v roku 2006 a 23,9 % v roku 2007. Stav väčšiny pamiatok sa presunul do kategórie – vyhovujúci, z 33 % na skoro 40 %. **Spolu so stavom dobrý je v roku 2009 v uspokojivom stave 70 % pamiatkového fondu.**

Vývoj **vlastníckej formy** vlastníkov pamiatok verne odráža spoločenské zmeny a reformy. Podiel štátu klesol postupne z 36 % v roku 1989 na 14,7 % v roku 2004, do roku 2007 prudko klesol až na 9,2 % a **v roku 2009 činil 9 %**. Najväčšie úbytky pamiatok vo vlastníctve štátu boli v rokoch, keď štát vracal majetky v rámci reštitúcií (1990-1994), pri presune kompetencii a majetku na obce (1997) a pri presune kompetencii a majetku na VÚC (2005-2007).

Stavebno-technický stav pamiatok sa podarilo vďaka grantovým programom stabilizovať. Od roku 1994 postupne klesalo percento v stave dobrý z 34 % v roku 1994 na 29,65 % v roku

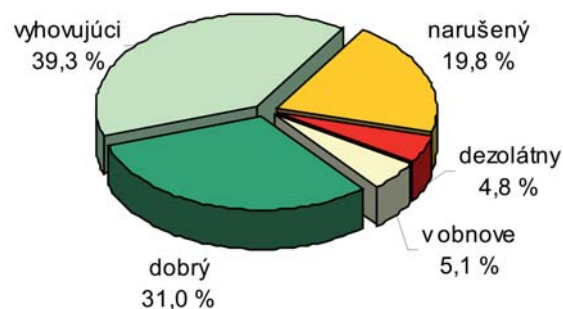
Graf 51. Vlastnícka forma nehnuteľných NKP v roku 2009

Zdroj: PÚ SR

Graf 52. Stavebno-technický stav nehnuteľných NKP v roku 2009

(uvádza sa % pamiatkových objektov, z ktorých pozostávajú NKP)

Zdroj: PÚ SR

V roku 2009 bol prijatý **zákon č. 208/2009 Z.z.**, ktorým bol novelizovaný zákon č. 49/2002 Z.z. o ochrane pamiatkového fondu v znení zákona č. 479/2005 Z.z., a ktorý nadobudol účinnosť dňa 1. júna 2009. Zákon **prináša** predovšetkým spresnenie a doplnenie kompetencií orgánov štátnej správy (napr. presun kompetencie vyhlasovania vecí za NKP na Pamiatkový úrad SR), úpravu podmienok nakladania s archeologickými nálezmi, zákaz ich nelegálneho získavania a neoprávnenej držby. Zákon **určuje** zvýšenie pokút v prípade protiprávneho konania a stanovuje možnosť ukladať ich aj opakovane (ako reakcia na pribúdajúce prípady nezákonných asanácií kultúrnych pamiatok v súvislosti s realizáciou veľkých investičných zámerov). Základné **dôvody a ciele zákona** spočívajú v uplatnení požiadaviek aplikačnej praxe a aj v potrebe odstránenia legislatívnych nedostatkov, ktoré vznikli novelizáciou stavebného zákona.

Okrem ochrany pamiatok - objektov ako solitérov je pamiatkový fond **chránený aj plošne** v pamiatkových územiach: pamiatkových rezerváciách (PR) a pamiatkových zónach (PZ).

Tabuľka 105. Historické sídelné štruktúry v SR

Historické sídelné štruktúry	2009
Mestské pamiatkové rezervácie	18
Pamiatkové rezervácie ľudovej architektúry	10
Pamiatkovo chránené parky (HZ) / súčasť PR a PZ	373/48
Pamiatkové zóny	85

Zdroj: PÚ SR

Boli **vyhlásené** 3 nové pamiatkové zóny:

- Liptovský Mikuláš – Paludzka
- Liptovský Mikuláš – Okoličné
- Liptovský Mikuláš – Liptovská Ondrašová

Zrušená bola 1 pamiatková zóna:

- PZ Handlová (okres Prievidza) po rozklade bola vyhlásená za neplatnú, resp. zrušená.

Tabuľka 106. Mestské pamiatkové rezervácie (MPR)

Historické sídelné štruktúry		
Mestské pamiatkové rezervácie	Vyhlásenie	Počet KP
1. Banská Bystrica	18.5.1955	200
2. Banská Štiavnica	11.6.1950	191
3. Bardejov	11.6.1950	131
4. Bratislava	5.10.1954	264
5. Kežmarok	11.6.1950	256
6. Košice	2.2.1983	500
7. Kremnica	11.6.1950	116
8. Levoča	11.6.1950	339
9. Nitra	21.1.1981	23
10. Podolíneec	11.6.1991	63
11. Prešov	11.6.1950	257
12. Spišská Kapitula	11.6.1950	24
13. Poprad - Sp. Sobota	11.6.1950	89
14. Svätý Jur	23.5.1990	26
15. Štiavnické Bane	15.8.1995	20
16. Trenčín	11.9.1987	112
17. Trnava	11.9.1987	139
18. Žilina	11.9.1987	58

Zdroj: PÚ SR

Tabuľka 107. Pamiatkové rezervácie ľudovej architektúry (PRLA)

Historické sídelné štruktúry		
Pamiatkové rezervácie ľudovej architektúry	Vyhlásenie	Počet KP
1. Brhlovce	14. 9. 1983	25
2. Čičmany	26. 1. 1977	36
3. Osturňa	3. 10. 1981	135
4. Plavecký Peter	23. 5. 1990	28
5. Podbiel	14. 9. 1977	56
6. Sebechleby	21. 1. 1981	89
7. Špania Dolina	10. 1. 1979	83
8. Veľké Leváre	21. 1. 1981	25
9. Vlkolíneec	26. 1. 1977	73
10. Ždiar	14. 9. 1977	183

Zdroj: PÚ SR

• Obnova kultúrnych pamiatok

Na obnovu národných kultúrnych pamiatok SR bolo v roku 2009 pre **396 projektov** poskytnutých prostredníctvom príspevkov MK SR na obnovu národných kultúrnych pamiatok z programu **“Obnovme si svoj dom”** celkovo až 11 062,7 tis. eur.

Program predstavuje komplexný rozvojový program zameraný na podporu obnovy národných kultúrnych pamiatok. Vytvorenie programu vyplýva z programového vyhlásenia vlády SR. Umožňuje systémovú podporu obnovy NKP v jednotlivých fázach procesu ich záchranu, obnovy, prezentácie a interpretácie či už ako solitérov, alebo súčasť osobitne chránených lokalít.

Tabuľka 108. Príspevky MK SR na obnovu národných kultúrnych pamiatok z programu “Obnovme si svoj dom”

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Počet projektov	920	323	513	389	370	396
Celková výška grantov (€)	3 929 496	3 141 738	3 861 615	3 640 510	5 413 978	11 062 751

Zdroj: PÚ SR

V oblasti **prezentácie pamiatkového fondu** sa realizoval už tradičný projekt „*Dni Európskeho kultúrneho dedičstva*“, ktorý sa konal v septembri na tému „Vino a keramika“. Úlohou ďalšieho projektu Európske dedičstvo, ktorý vznikol v roku 2007, je posilnenie európskej identity u európskych občanov a posilnenie ich príslušnosti k spoločnému kultúrnemu priestoru. Slovensko sa prostredníctvom Pamiatkového úradu SR aktívne zapojilo do iniciatívy a predložilo prvé lokality – Kostol sv. Margity Antiochijskej v Kopčanoch a Kostol sv. Juraja v Kostofanoch pod Tribečom pod spoločným názvom Predrománska cirkevná architektúra na Slovensku, Mohyly generála Milana Rastislava Štefánika na Bradle a Hrad Červený Kameň. **Týmto pamiatkam** bol v roku 2009 priznaný znak **Európskeho dedičstva**.

Svetové dedičstvo

• Lokality zapísané do Zoznamu svetového dedičstva

Zoznam svetového dedičstva UNESCO k roku 2009 obsahoval **890 lokalít** celého sveta (z toho 689 kultúrnych, 175 prírodných a 26 zmiešaných lokalít) zo **151 členských štátov** *Dohovoru o ochrane svetového kultúrneho a prírodného dedičstva*, pričom bol zatiaľ ratifikovaný 186 štátmi.

Tabuľka 109. Vývoj celkového počtu lokalít v Zozname svetového dedičstva

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Počet zapísaných lokalít	721	730	755	788	811	851	878	887	890
z toho kultúrnych	554	563	582	611	630	660	679	688	689
prírodných	144	144	150	154	159	166	174	174	175
zmiešaných	23	23	23	23	23	23	25	25	26
z počtu členských štátov Dohovoru	-	125	134	134	137	141	145	148	151

Zdroj: MK SR

V rámci SR bolo k roku 2009 zapísaných do Zoznam svetového dedičstva **sedem lokalít**. Sú to:

v rámci kultúrneho dedičstva

- Pamiatková rezervácia ľudovej architektúry **Vikolíneec**, miestna časť Ružomberka (Cartagena, 1993),
- **Spišský hrad** a kultúrne pamiatky jeho okolia v ochrannom pásme NKP - Spišská Kapitula, Spišské Podhradie, kostol sv. Ducha v Žehre (Cartagena, 1993),
- **Banská Štiavnica** s technickými pamiatkami jej okolia (Banská Štiavnica, Hodruša -Hámre, Štiavnické Bane, Banská Belá, Voznica, Vyhne, Banský Studenec, Počúvadlo, Kopanica, Kysihýbel, Antol, Ilija; najmä 23 vodných nádrží - tajchov) (Cartagena, 1993),
- **Bardejov** - mestská pamiatková rezervácia aj s ochranným pásmom, vrátane židovského suburbia (Cairns, 2000),
- **Drevené kostoly** slovenskej časti Karpatského oblúka (drevené kostoly - Hervartov, Tvrdošín, Leštiny, Kežmarok, Hronsek, Bodružal, Ladomírová, Ruská Bystrá) (Quebec, 2008),

v rámci prírodného dedičstva

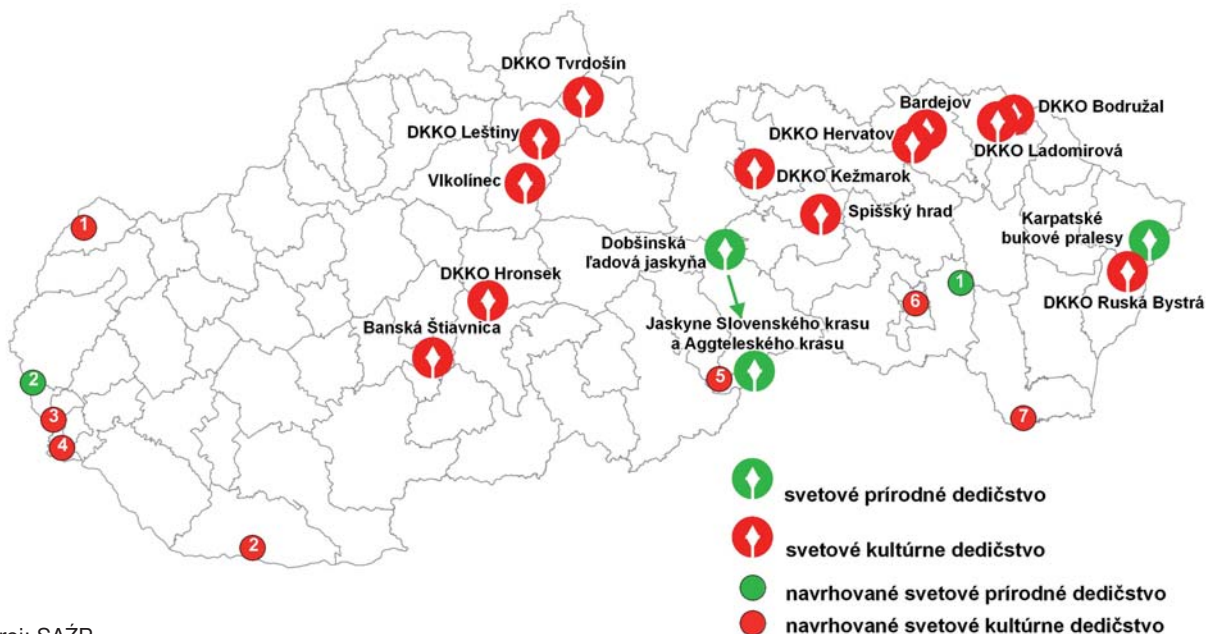
- **Jaskyne Slovenského krasu a Aggteleškého krasu** (Berlín, 1995), ku ktorým v roku 2000 pribudla Dobšinská ľadová jaskyňa vrátane Stratenskej jaskyne a jaskyne Psie diery ako jedného jaskynného systému vo vrchu Duča (Cairns, 2000),
- **Karpatské bukové pralesy** (Christchurch, 2007), spolu s Ukrajinou.

V roku 2009 došlo u lokality „Spišský hrad a kultúrne pamiatky jeho okolia“ k rozšíreniu okolia o historické mesto **Levoča**.

J. Klinda

Mapa 13. Svetové kultúrne a prírodné dedičstvo v SR

Zdroj: SAŽP

DKKO – Drevené kostoly slovenskej časti Karpatského oblúka

Tabuľka 110. Porovnanie počtu lokalít svetového dedičstva (SD) s okolitými krajinami k roku 2009

Krajina	Počet lokalít SD (kultúrne + prírodné)
Slovensko	5 + 2
Česko	12 + 0
Poľsko	12 + 1
Maďarsko	7 + 1
Rakúsko	8 + 0
Ukrajina	3 + 1

Zdroj: UNESCO

• Lokality navrhované na zápis do Zoznamu svetového dedičstva

Medzi navrhované lokality príp. zaradené do výberu na nomináciu do svetového dedičstva k roku 2009 patria:

v rámci kultúrneho dedičstva

1. **Pamiatky Veľkej Moravy:** Slovanské hradisko v Mikulčiciach – Kostol sv. Margity Antiochijskej v Kopčanoch
2. **Pevnostný systém** na sútoku riek Dunaja a Váhu v **Komárne** – Komárne
3. **Pamätník Chatama Sófera**
4. **Limes Romanus** – rímske antické pamiatky na strednom Dunaji (predpokladaný spoločný návrh s Rakúskom a Maďarskom; na Slovensku Iža a Rusovce)
5. **Gemerské a abovské kostoly so stredovekými nástennými maľbami** (predpokladaný spoločný návrh s Maďarskom)
6. Koncept šošovkovitého historického **jadra mesta Košice**
7. **Tokajská vinohradnícka oblasť**, súbor vinohradníckych pivníc (Černov, Veľká Trňa, Malá Trňa, Slovenské Nové Mesto, Černochoch, Bara, Viničky; pričlenenie k schválenej Tokajskej vinohradníckej oblasti v Maďarsku)

v rámci prírodného dedičstva

1. **Gejzír v Herľanoch**
2. **Prírodná a kultúrna krajina v podunajskom regióne** (predpokladaný spoločný návrh s Českom, Rakúskom a Maďarskom).

Geoparky

Geopark predstavuje územie obsahujúce jedno, alebo viac miest vedeckej dôležitosti nielen z geologického aspektu, ale aj z hľadiska jeho archeologickej, ekonomickej alebo kultúrnej osobitosti európskeho významu. Je v súlade so stratégiou trvalo udržateľného rozvoja a má silnú riadiacu štruktúru, ktorá je podporovaná európskym programom financovania, ktorý prispieva k jeho ďalšiemu rozvoju. Okrem potenciálu pre vedecký výskum, zameraný na environmentálnu oblasť (vrátane vzdelávania), je geopark významný pre miestny ekonomický rozvoj, pretože prispieva k zvýšeniu zamestnanosti a k novým ekonomickým aktivitám regiónu, pričom jeho funkčnosť je autonómna.

Podpora budovania geoparkov v SR je v súčasnej dobe riadená koncepciou geoparkov v SR, schválenou uznesením vlády SR č. 740 z 15. októbra 2008.

V roku 2009 boli na našom území manažované **tri územia národných geoparkov**:

- Banskobystrický geopark,
- Banskoštiavnický geopark a
- Novohradský geopark.

Aktivity v územiach boli sústredené najmä na budovanie manažérskych štruktúr, medzinárodnú spoluprácu, budovanie infraštruktúry a implementáciu vlastných stratégií. Najvýraznejší pokrok v manažovaní územia zaznamenal Novohradský geopark, ktorý sa pripravuje na vstup do Európskej siete geoparkov (EGN) a Globálnej (celosvetovej) siete geoparkov (GGN). 22.10.2009 sa v Banskej Bystrici uskutočnila konferencia Geoparky ako príležitosť rozvoja miest a obcí, na ktorej mali možnosť diskutovať zástupcovia všetkých geoparkov zo Slovenska. Informácie ohľadne geoparkov v SR je možné získať na web stránke <http://www.geopark.sk/>.

J. Klinda